

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามีความสำคัญและความจำเป็นอย่างต่อเนื่องต่อการพัฒนาเด็กวัย 3-6 ปี เนื่องจากเด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างยิ่งของครอบครัว สังคมและประเทศชาติ เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา พัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะต้องรู้เพื่อเข้าใจถึงธรรมชาติของเด็กเป็นพื้นฐาน เพราะบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ที่จะต้องอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูเด็กให้มีแนวพัฒนาอย่างถูกต้อง เหมาะสม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตของเด็กวัย 6 ปีแรกจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเจริญเติบโตทุกด้านของบุคคลในระยะต่อไป ซึ่งจินตนา สุทธิจินดา (2525, หน้า 38) กล่าวว่า หากสิ่งที่เด็กได้รับในวัยนี้เป็นไปอย่างราบรื่นเหมาะสมกับลักษณะพัฒนาการ ผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก ให้ความรัก ความเอาใจใส่ต่อความต้องการพื้นฐานของเด็ก ย่อมเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าเมื่อเขาเติบโตขึ้นก็จะเป็นสมาชิกที่มีประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา นับได้ว่าเป็นการบริการทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่พึงจัดให้กับเด็กในวัยแรกของชีวิต เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมในการเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนเป็นการวางรากฐานการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไปในอนาคต ดังนั้นการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา นับวันจะมีความสำคัญต่อเด็กและครอบครัวมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยครอบครัวไม่อาจกระทำได้เหมือนสมัยก่อน

ความจำเป็นในการเตรียมเด็กเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ เป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องเร่งดำเนินการและจำเป็นต้องเตรียมตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ เป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ในส่วนรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยได้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาเด็กให้เติบโตตามวัย เพื่อให้เด็กอายุ 3-6 ปี ในชนบทได้รับการเสริมสร้างพัฒนาการพื้นฐานให้เจริญเติบโตเท่าเทียมกับเด็กในเมือง ดังที่ได้กำหนดนโยบายไว้ใน

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) โดยกำหนดนโยบายในการพัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้มีความพร้อมในทุกด้านเพื่อให้พร้อมที่จะเรียนในระดับต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากสาระสำคัญในนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 ที่จะเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในทุกรูปแบบให้ทั่วถึง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมทุกด้านให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา นโยบายของรัฐบาลดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ที่มุ่งจัดและส่งเสริมให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษาได้รับการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยให้สอดคล้องกันตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและให้มีความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างทั่วถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535, หน้า 11) ในที่สุดท้ายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายปฏิรูปการศึกษา และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการจัดชั้นอนุบาล 3 ขวบ

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) รัฐบาลก็ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเช่นเดียวกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ผ่านมา กล่าวคือมีนโยบายที่จะบริการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุ 3-5 ปีให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และเน้นการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กเป็นสำคัญ

ความพร้อมซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการรับรู้ของเด็ก จะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยการสนใจ และการแนะนำจากผู้ใหญ่ การสนใจนั้นจะต้องเกิดจากความเต็มใจ ไม่ใช่เป็นการบังคับให้เด็กทำ แต่ในสภาพความเป็นจริง มักจะพบว่าพ่อแม่บางคนก็พยายามจะให้ลูกอ่านและเขียนให้ได้เร็วที่สุดโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของเด็ก และพยายามบังคับให้เด็กอ่านและเขียนตามแบบอย่างให้ได้ เพราะมีความเชื่อว่ายิ่งเด็กอ่านและเขียนได้เร็วเท่าไร เด็กก็จะยิ่งเรียนเก่งมากขึ้นเท่านั้น การสอนอ่านและเขียนให้แก่เด็กในวัยนี้ทำได้ยาก เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตายังไม่พร้อม การบังคับให้เด็กทำ เด็กอาจจะทำได้แต่ปราศจากความเข้าใจ ซึ่งย่อมไม่ได้ผลเท่าที่ควร ฉะนั้นเมื่อใดที่เด็กเกิดความพร้อมแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องบังคับอีกต่อไป เด็กจะสามารถอ่านและเขียนได้เองด้วยความสามารถของเขาและทำให้เขาเรียนรู้สิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ (จินตนา หมุ่มผึ้ง, 2523)

เบอร์ตัน และ เบคส์ (Burton and Bakes, อ้างใน จิระภา กัณฐียาภรณ์, 2532, หน้า 1) ได้ให้ความเห็นไว้ว่าความพร้อมในการเรียนภาษามีความสำคัญและเป็นตัวที่จะกำหนดว่า เด็กจะประสบความสำเร็จในการเรียน เพราะภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร ที่มนุษย์ใช้ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน เด็กเรียนรู้ภาษาจากสภาพแวดล้อมและภาษามีผลต่อพัฒนาสติปัญญาของเด็กได้อีกด้วย

การเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมากเพราะในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ย่อมมีการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมอยู่ตลอดเวลา ผู้ที่มีทักษะการใช้ภาษาดีก็จะสามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ถูกต้อง ชัดเจน สามารถพูดโต้ตอบได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้นการฝึกเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทย จึงควรเริ่มตั้งแต่เด็กระดับก่อนประถมศึกษาเพราะเด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางภาษาที่รวดเร็วมากช่วงหนึ่ง เด็กที่มีความพร้อมมีประสบการณ์ทางภาษาดีย่อมจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ในสังคมได้ดี

ในสภาพการดำเนินการพัฒนาการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก แม้ว่าเด็กจะได้รับการพัฒนาการเตรียมความพร้อม ให้มีพัฒนาการทุกด้านไปพร้อมๆกัน การพัฒนาความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทย นับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่ง ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521, หน้า 96) กล่าวว่า ภาษา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่มนุษย์ต้องใช้ในการสื่อสาร เด็กก่อนวัยเรียนได้เรียนรู้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จากการทำงานร่วมกับเพื่อน จากครู จากพ่อแม่ ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ดังนั้นการส่งเสริมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาที่ถูกต้องให้กับเด็กในวัยนี้จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับเตรียมเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์อย่างเต็มตามศักยภาพ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทในการเตรียมความพร้อมเสริมสร้างทักษะทางภาษาให้กับเด็ก นอกจากครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาแล้ว ยังมีผู้ใกล้ชิดกับเด็ก เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน และบุคคลในชุมชน ที่โรงเรียนครูผู้สอน คือ บุคคลที่ใกล้ชิดเด็กและมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กตลอดเวลา เป็นผู้สร้างให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการรอบด้านในตัวเด็ก

ครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษา จึงมีหลายบทบาทสำหรับเด็ก คือ เป็นทั้งพ่อแม่ พี่ และเพื่อน พฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของครูผู้สอนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาความพร้อมด้านทักษะทางภาษาและความพร้อมในทุกด้านของเด็ก แม้ว่าสภาพการจัดกิจกรรมและพฤติกรรมของครูจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของเด็ก การที่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาจะสามารถจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาให้บรรลุตามเป้าหมายได้ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นสนับสนุนอย่างสอดคล้องกันไป

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 34 โรงเรียน สภาพชุมชนในท้องถิ่นเป็นคนไทยเหนือและมีบางส่วนของพื้นที่ในอำเภอสารภีที่พูดภาษาไทยยอง การดำเนินการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทยที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ครูบางส่วนจะเน้นการสอนให้เด็กอ่าน เขียนหนังสือมากกว่าการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม ซึ่งส่งผลให้อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่อนข้างสูง

โดยในปีการศึกษา 2540 มีอัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 5.39 และครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษา ยังประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทยในระดับก่อนประถมศึกษาอยู่มาก ซึ่งหากมีการศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมดังกล่าวอย่างชัดเจนและครอบคลุมแล้ว คงจะเป็นข้อมูลในการนำไปแก้ไขปัญหาและพัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทยในระดับก่อนประถมศึกษา ตลอดจนสามารถช่วยลดอัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อีกทางหนึ่งด้วย

จากสภาพความเป็นมาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี มีความสนใจที่จะศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทยของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยของครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ในปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จำนวน 37 คนจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี ปีการศึกษา 2541 จำนวน 34 ห้องเรียน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ทำให้การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยของครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยศึกษาในด้านความพร้อมของครูผู้สอน ตัวนักเรียน รูปแบบการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การประเมินพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทย การบริหารและการนิเทศ การจัดสภาพแวดล้อมงบประมาณ ด้านผู้ปกครองและชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัญหา หมายถึง สภาพหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทย ของครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

กิจกรรมเตรียมความพร้อม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านภาษาไทย

ทักษะทางภาษาไทย หมายถึง ความสามารถของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาในด้านภาษาไทยที่แสดงออกในด้านการพูด การสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ ความเข้าใจเรื่องราว และคำสั่ง

ครูระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่เป็นและมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยของครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านต่างๆ ในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยในระดับก่อนประถมศึกษา

2. เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษานำไปวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา